

ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2018-17-74>

УДК 336.22:334.02

Прогресивне оподаткування доходів фізичних осіб як справедливий регулятор соціально-економічного розвитку країни

Букреєва Д.С.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри економічного аналізу і фінансів
Національного технічного університету «Дніпровська політехніка»

Сітковська В.І.

студентка факультету менеджменту
Національного технічного університету «Дніпровська політехніка»

У статті здійснено SWOT-аналіз запровадження прогресивного оподаткування доходів фізичних осіб в Україні, який базується на проведеному опитуванні фізичних осіб-платників податку. На цій основі змодельовано оптимальну шкалу прогресивного оподаткування податку з доходів фізичних осіб та обґрунтовано, що для забезпечення його справедливості як регулятора соціально-економічного розвитку країни та підвищення надходжень до бюджету доцільно застосовувати лінійну модель зі збільшенням суми зібраних податків на 10% зі ставкою 15% для груп населення з найменшим доходом.

Ключові слова: прогресивне оподаткування, податок із доходів фізичних осіб, оптимальна шкала прогресивного оподаткування, SWOT-аналіз.

Букреева Д.С., Ситковская В.И. ПРОГРЕССИВНОЕ НАЛОГООБЛОЖЕНИЕ ДОХОДОВ ФИЗИЧЕСКИХ ЛИЦ КАК СПРАВЕДЛИВЫЙ РЕГУЛЯТОР СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ СТРАНЫ

В статье осуществлен SWOT-анализ введения прогрессивного налогообложения доходов физических лиц в Украине, основанный на проведенном опросе физических лиц-налогоплательщиков. На этой основе была смоделирована оптимальная шкала прогрессивного налогообложения налога с доходов физических лиц и обосновано, что для обеспечения его справедливости как регулятора социально-экономического развития страны и повышения поступлений в бюджет целесообразно применять линейную модель с увеличением суммы собранных налогов на 10% по ставке 15% для групп населения с наименьшим доходом.

Ключевые слова: прогрессивное налогообложение, налог с доходов физических лиц, оптимальная шкала прогрессивного налогообложения, SWOT-анализ.

Bukreieva D.S., Sitkovs'ka V.I. PROGRESSIVE TAXATION OF PERSONAL INCOME AS A FAIR REGULATOR OF SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE COUNTRY

The article carried out SWOT-analysis of the introduction of progressive taxation of personal income in Ukraine, based on a survey of individuals-taxpayers. On this basis, the optimal scale of progressive taxation of personal income tax was modeled and it is justified that in order to ensure its fairness as a regulator of the country's social and economic development and increase in budget revenues, it is expedient to apply a linear model with an increase in the amount of collected taxes by 10% rate of 15% for the groups with the lowest income.

Keywords: progressive taxation, personal income tax, optimal scale of progressive taxation, SWOT-analysis.

Постановка проблеми. Розвиток України як соціально орієнтованої правової держави, націленої на інтеграцію у європейське співтовариство, визначається рівнем розвитку усіх державних інститутів, зокрема й податкової системи. Водночас податкова система потребує приведення у відповідність із пріо-

ритетами державної політики соціально-економічного розвитку, забезпечення достатнього обсягу сукупних податкових надходжень до бюджетів усіх рівнів на основі проведення збалансованої бюджетної політики.

Оподаткування фізичних осіб є складним і багатогранним економічним поняттям. Пер-

спективи його реформування залежать від об'єктивних економічних умов і цілей державної політики в сфері економіки. У більшості країн світу податок із доходів фізичних осіб є одним із головних джерел доходної частини бюджету, а його частка в державному бюджеті безпосередньо залежить від рівня розвитку економіки [1].

Як показав аналіз структури податкового навантаження [2; 3], питома вага ПДФО в загальному обсязі податкових надходжень в країнах із різним рівнем економічного розвитку є різною: 25% у розвинених країнах; 9,1% у країнах, що розвиваються, та 11,79% в Україні.

Також слід зазначити, що ПДФО пов'язаний зі споживанням і може або стимулювати, або скорочувати його. Сьогодні в Україні простежується така тенденція: значна частина працюючого населення не має змоги задовольнити власні потреби та забезпечувати себе відповідними благами на рівні, що вищий за мінімально встановлені державні стандарти [3; 4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У сучасній економічній літературі проблемам удосконалення механізму оподаткування доходів фізичних осіб присвячені праці В.Л. Андрущенко, Л.М. Демиденко, А.І. Крисоватого, І.О. Луніної, В.М. Мельника, О.Р. Романенка, В.М. Суторміної, В.М. Федосова, С.І. Юрія.

Варто зазначити, що погляди авторів щодо питань побудови дійсно ефективного механізму оподаткування доходів фізичних осіб, який зміг би оптимально задовольнити потреби як держави, так і платників податків, є досить суперечливими.

Тому в сучасних умовах, коли надходження від оподаткування доходів фізичних осіб стають визначальним джерелом формування бюджетних доходів, малодослідженими залишилися проблемні питання обґрунтування напрямів досягнення оптимального співвідношення між економічною ефективністю і соціальною справедливістю податку, що і визначає актуальність цього дослідження.

Формулювання цілей статті. Метою статті є моделювання оптимальної шкали прогресивного оподаткування податку з доходів фізичних осіб як справедливого регулятора соціально-економічного розвитку країни.

Виклад основного матеріалу дослідження. Становлення системи оподаткування доходів населення в Україні почалося у 1991 р. Було визначено умови оподаткування та ставки прибуткового податку для всіх категорій платників. Притаманною рисою розвитку

системи оподаткування доходів фізичних осіб в Україні є постійна зміна ставок та інтервалів прогресивного оподаткування. Спочатку, в 1991 р., ставки було визначено у розмірі 13, 30, 40, 45 і 50%; вже у 1992 р. – 12, 15, 20 і 30% залежно від розміру доходу. З 1 жовтня 1994 р. прийнято іншу шкалу ставок податку – 10, 20, 30, 40 і 50% [4; 5].

Так, чинна до 2004 року прогресивна шкала ставок податку на доходи фізичних осіб змінена на пропорційну ставку 13%. Проте запровадження у 2004–2007 роках найнижчої ставки в Європі в розмірі 13% не сприяло легалізації тіньових доходів. Із 2007 р. – 15% та з 2011 р. – на малопрогресивну 15%/17%. Із 01.01.2015 р. збільшено ставку ПДФО (з 17% до 20%), яка застосовувалася до доходів понад 10 розмірів мінімальної заробітної плати, тобто шкала ставок становила вже 15% і 20%. Але вже у 2016 році ставку податку знову змінили на пропорційну 18%, незважаючи на світову тенденцію встановлення прогресивних ставок оподаткування доходів громадян [4–6].

Варто зазначити, що зазначені податкові важелі малопрогресивного оподаткування, що діяли з 2011 по 2016 рр., недостатньо виконують завдання регулювання рівня доходів населення відповідно до сутності регулюючої функції податків та принципів побудови податкової системи України.

Податок на доходи фізичних осіб, окрім фіскальної функції, наділений перерозподільчими властивостями. Перерозподільча дія цього податку проявляється в тому разі, коли він найоптимальніше задовольняє принципи справедливості та рівномірності під час оподаткування доходів населення.

На нашу думку, на сучасному етапі реформування податкової системи України необхідне розроблення концепції оподаткування доходів фізичних осіб, яке повинне враховувати як світовий досвід, так і специфічні особливості державної системи, устрою та політики України. Згідно з цим, оподаткування має відповідати таким принципам [5, 7–9]:

– кожен громадянин зобов'язаний брати участь певною часткою свого доходу у формуванні бюджету, який потім буде витрачено на загальнодержавні цілі;

– податкове навантаження повинно бути розділене між окремими особами пропорційно доходам, які вони отримують;

– з економічних підстав не можуть підлягати оподаткуванню особи, доходи яких не перевищують прожитковий мінімум;

– рівень податкового вилучення повинен відповідати оптимальному значенню, за якого у фізичної особи не знижуються стимули до праці;

– податкове законодавство повинно бути гранично зрозумілим для платників, не допускати довільного тлумачення.

Згідно зі звітом Міністерства фінансів України [2; 4], станом на 01.10.2017 року податкові надходження у вигляді податку на доходи фізичних осіб становлять 53 613,8 млн. грн., що становить 11,79% загальної суми податкових надходжень.

Прогресивне оподаткування – метод оподаткування, за якого у разі зростання податкової бази збільшується ставка податку [8]. Як показав проведений аналіз податкових систем провідних країн світу, ця шкала оподаткування застосовується в Австралії, Бельгії, Великобританії, Німеччині, Данії, Ізраїлі, Іспанії, Італії, Канаді, Китаї, Люксембурзі, Нідерландах, Фінляндії, Франції, США, Швеції, Швейцарії, ПАР тощо. При цьому слід відзначити, що в наведеному переліку більшість становлять розвинені країни.

Сьогодні українське податкове законодавство не передбачає диференційовану шкалу оподаткування доходів фізичних осіб залежно від рівня доходів. В Україні відповідно до Податкового кодексу [6] діє єдина ставка прибуткового податку в розмірі 18%, що є плоскою шкалою оподаткування.

Для вирішення поставленої мети дослідження нами було проведено опитування

150 фізичних осіб-платників податку у віці від 20 до 60 років мешканців Дніпропетровської області для того, аби підтвердити доцільність розроблення оптимальної шкали прогресивного оподаткування за допомогою економіко-математичного моделювання. Згідно з отриманими результатами було з'ясовано, що:

– 64,3% опитаних не знають, що таке прогресивне оподаткування;

– 35,7% опитаних ставляться позитивно до впровадження прогресивного оподаткування, 42,9% – нейтрально та 21,4% – негативно;

– 14,3% опитаних вважають, що система оподаткування в Україні є правильною, 78,6% – неправильною, а 7,1% не визначилися з відповіддю;

– 50% опитаних згодні перейти на прогресивне оподаткування, 28,6% – не згодні, 21,4% – не визначилися з відповіддю.

Для виявлення сильних і слабких сторін прогресивного оподаткування, а також його можливостей та загроз, що можуть виникнути в Україні на етапі його функціонування, було застосовано SWOT-аналіз, результати якого подані в таблиці 1.

З огляду на вдалий досвід застосування прогресивного підходу до оподаткування доходів фізичних осіб у розвинених країнах, що підтверджується рівнем ВВП на душу населення не нижче 5261 дол. [10] (у порівнянні – в Україні ВВП на душу населення становить 2194 дол.), ми пропонуємо розглянути

Таблиця 1

SWOT-аналіз запровадження прогресивного оподаткування

СИЛЬНІ СТОРОНИ	СЛАБКІ СТОРОНИ
<ul style="list-style-type: none"> – вирівнювання платників податків у їх зобов'язаннях перед державою; – зниження податкового навантаження на соціально незахищені верстви; – більш високі податкові ставки для багатих людей зменшують ймовірність соціальних потрясінь у суспільстві; – збільшення доходів скарбниці за рахунок багатих дає змогу на більш високому рівні виконувати соціальні функції держави: забезпечення доступу населення до якісної медицини й освіти, роботи правоохоронних органів і судової системи. 	<ul style="list-style-type: none"> – прогресивне оподаткування зменшує стимули до праці. Якщо все більша частина доходів вилучається через податки, то немає сенсу працювати більше; – ускладнення роботи для податкової служби.
МОЖЛИВОСТІ	ЗАГРОЗИ
<ul style="list-style-type: none"> – збільшення частки податку на доходи фізичних осіб у загальному обсязі податкових надходжень; – підвищення фінансової грамотності населення (прагнучи зменшити податкове навантаження, громадяни будуть змушені цікавитися змінами податкового законодавства); – поява середнього класу, на який і орієнтована ринкова економіка. 	<ul style="list-style-type: none"> – не забезпечення зростання податкових надходжень та вищої якості суспільних благ через нерозвинену систему адміністрування податків, розповсюдження схем ухилення від оподаткування; – стимулювання нелегальної сплати податків з використанням недоліків у податковому законодавстві.

різні підходи до застосування цього механізму в Україні за допомогою побудови економіко-математичної моделі [11; 12].

Для її розрахунку ми використовуємо градацію, яку використовує Державна служба статистики України – за рівнем середньодушових еквівалентних загальних доходів у місяць [4]. Також нами було консолідовано статистичні дані, які були отримані в результаті анкетування, що дало змогу визначити питому вагу кожного рівня середньодушових еквівалентних загальних доходів у заробітній платі в загальному обсязі отримуваних грошових доходів українців.

Спираючись на те, що загальна сума надходжень від податку на доходи фізичних осіб складається з суми надходжень за кожним рівнем, пропонуємо розглянути модель, за якої збільшення ставки податку для кожної з груп буде константою (вар. 1, табл. 2), тоді:

$$n_i = n_1 + \frac{(i-1) * (n_0 - n_1)}{\sum_{j=2}^m (j-1) * \alpha_j}, \quad (1)$$

де n_i – ставка податку на доходи фізичних осіб i -ої групи;

i – порядковий номер групи за рівнем середньодушових еквівалентних загальних доходів у місяць;

n_0 – діюча ставка податку на доходи фізичних осіб;

n_1 – ставка податку на доходи фізичних осіб для групи з найменшим середньодушовим еквівалентним загальним доходом у місяць;

m – порядковий номер останньої групи за рівнем середньодушових еквівалентних загальних доходів у місяць;

α_j – питома вага суми податку на доходи фізичних осіб, сплаченого платниками i -ої групи, до загальної суми зібраного податку.

Припустимо, що ми заплануємо збільшення надходжень (вар. 2, табл. 2), тоді ставки податку за прогресивною шкалою можна розрахувати таким чином:

$$n_i = n_1 + \frac{((1 + 0.01 * t) * i - 1) * (n_0 - n_1)}{\sum_{j=2}^m (j-1) * \alpha_j}, \quad (2)$$

де t – відсоток, на який заплановано збільшення суми зібраного податку на доходи фізичних осіб.

Також варто розглянути варіант, коли пропорційні ставки будуть збільшуватися нелінійно (вар. 3, табл. 2). Ми використали модель, за умовами якої розмір зростання ставки податку між рівнями збільшується у геометричній прогресії:

$$n_i = n_1 + \frac{(n_0 - n_1) * (1 + k * (i - 1)) * (i - 1)}{\sum_{j=2}^m \alpha_j * (j - 1) * (1 + (j - 1) * k)}, \quad (3)$$

де k – коефіцієнт нелінійності, що характеризує принцип зміни величини ставки податку на доходи фізичних осіб між різними групами.

Результати розрахунку економіко-математичних моделей за варіантами 1, 2 та 3 подано у таблиці 2.

Таким чином, проведені розрахунки свідчать, що за величини ставки першої групи 5% ставка для групи з найбільшим доходом збільшується на 7,88%, 10,9% та 12,93% і становить 25,99%, 28,9% та 30,93% для трьох моделей відповідно.

Таке різке збільшення ставки зі встановлених сьогодні законодавством 18% може привести до того, що фізичні особи почнуть приховувати свої доходи і загалом надходження від ПДФО до державного бюджету зменшаться.

Тому, аби забезпечити м'який перехід до прогресивного оподаткування та соціальну справедливість, ми рекомендуємо використати лінійну модель (вар. 1, 2). Якщо обирати збереження чи збільшення суми зібраних податків, то варто зазначити, що збільшення суми податків на 10% (вар. 2) теоретично дасть змогу збільшити частку надходжень від ПДФО у загальному обсязі податкових надходжень країни.

Зниження ставки до 15% у лінійній моделі зі збереженням суми зібраних податків (вар. 1) для першої групи збільшує на 1,84% ставку для групи з найбільшим доходом, а саме до 1,84%, що є найбільш наближеним до наявної системи оподаткування.

З огляду на зазначене, найбільш доцільним є прийняття лінійної моделі зі збільшенням суми зібраних податків на 10% (вар. 2) зі ставкою 15% для груп населення з найменшим доходом.

Висновки. У статті обґрунтована необхідність трансформації підходу до оподаткування доходів фізичних осіб та змодельовано оптимальну шкалу прогресивного оподаткування зазначеного доходу, яка в перспективі може стати справедливим регулятором соціально-економічного розвитку країни.

Доведено, що подібного роду «нововведення» є необхідними, але вони не повинні вводитися спонтанно. Перш ніж зробити такий важливий крок, варто забезпечити певні умови, серед яких варто виділити такі: необхідно підвищити правову культуру громадян,

Таблиця 2

Результати моделювання оптимальної шкали прогресивного оподаткування

Рівні середньо-душових еквівалентних загальних доходів у місяць, грн.	Питома вага кожного рівня	Лінійна модель зі збереженням суми зібраних податків (варіант 1)						Лінійна модель зі збільшенням суми зібраних податків на 10% (варіант 2)						Нелінійна модель зі збереженням суми зібраних коштів (k=0,05) (варіант 3)				
		$\eta_1=5\%$	$\eta_1=8\%$	$\eta_1=10\%$	$\eta_1=12\%$	$\eta_1=15\%$	$\eta_1=20\%$	$\eta_1=5\%$	$\eta_1=8\%$	$\eta_1=10\%$	$\eta_1=12\%$	$\eta_1=15\%$	$\eta_1=18\%$	$\eta_1=5\%$	$\eta_1=8\%$	$\eta_1=10\%$	$\eta_1=12\%$	$\eta_1=15\%$
до 480,0	0,000	5,00	8,00	10,00	12,00	15,00	16,77	5,00	7,00	10,00	12,00	15,00	18,00	5,00	8,00	10,00	12,00	15,00
480,1–840,0	0,011	7,10	9,61	11,29	12,97	15,48	17,09	7,39	9,07	11,58	13,26	15,78	18,29	6,04	8,80	10,64	12,48	15,24
840,1–1200,0	0,036	9,20	11,23	12,58	13,94	15,97	17,42	9,78	11,13	13,17	14,52	16,55	18,58	7,42	9,86	11,49	13,12	15,56
1200,1–1560,0	0,093	11,30	12,84	13,88	14,91	16,45	17,74	12,17	13,20	14,75	15,78	17,33	18,87	9,15	11,19	12,55	13,91	15,96
1560,1–1920,0	0,139	13,40	14,46	15,17	15,88	16,94	18,06	14,56	15,27	16,33	17,04	18,10	19,16	11,22	12,79	13,83	14,87	16,44
1920,1–2280,0	0,155	15,50	16,07	16,46	16,84	17,42	18,39	16,95	17,34	17,91	18,30	18,88	19,45	13,64	14,65	15,32	15,99	16,99
2280,1–2640,0	0,149	17,60	17,69	17,75	17,81	17,91	18,71	19,34	19,40	19,50	19,56	19,65	19,74	16,41	16,78	17,02	17,27	17,63
2640,1–3000,0	0,107	19,70	19,30	19,04	18,78	18,39	19,03	21,73	21,47	21,08	20,82	20,43	20,03	19,52	19,17	18,93	18,70	18,35
3000,1–3360,0	0,090	21,79	20,92	20,34	19,75	18,88	19,35	24,12	23,54	22,66	22,08	21,20	20,33	22,98	21,83	21,06	20,30	19,15
3360,1–3720,0	0,063	23,89	22,53	21,63	20,72	19,36	19,68	26,51	25,60	24,24	23,34	21,98	20,62	26,78	24,75	23,40	22,05	20,03
понад 3720,0	0,157	25,99	24,15	22,92	21,69	19,84	20,00	28,90	27,67	25,83	24,60	22,75	20,91	30,93	27,94	25,96	23,97	20,98

оскільки, згідно з даними соціологічного опитування, лише 35,7% опитаних ознайомлені з поняттям прогресивного оподаткування; приділити велику увагу удосконаленню податкового законодавства, вивченню економічних, соціальних і правових наслідків упровадження прогресивного оподаткування; розробити оптимальні, обґрунтовані ставки, що будуть враховувати українські реалії (це може полягати в повному звільненні від оподаткування груп населення з найнижчим доходом); модифікувати систему податкових відрахувань із

цього податку і взяти до уваги той факт, що рівень доходів населення не є стабільним; посилити відповідальність за порушення податкового законодавства шляхом введення штрафів та санкцій.

Подальша робота передбачає дослідження впливу впровадження прогресивного оподаткування на фінансову спроможність (стійкість) розвитку місцевих громад у контексті децентралізації, та адаптацію математичної моделі з урахуванням вимушеної внутрішньої міграції населення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Eric M. Zolt, Richard M. Bird. Redistribution Via Taxation: The Limited Role Of The Personal Income Tax In Developing Countries. *UCLA Law Review*, Vol. 52, 2005. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=804704
2. Доходы госбюджета Украины. Ставки, индексы, тарифы. URL: www.index.minfin.com.ua
3. World Economic Outlook Database-April 2017. URL: <http://www.imf.org>
4. Державна служба статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua
5. Жебчук Л.Л. Податок з доходів фізичних осіб: зарубіжний досвід та вітчизняна практика. URL: http://chtei-knteu.cv.ua/herald/content/download/archive/2012/v3/NV-2012-v3_49.pdf
6. Податковий кодекс України № 2755-XVII із змінами та доповненнями, поточна редакція від 10.09.2017 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17.org>
7. Швабій К.І. Пріоритети реформування податку на доходи фізичних осіб у сучасних умовах / К.І. Швабій // Збірник наукових праць Ірпінської фінансово-юридичної академії (економіка, право). № 2, 2013. URL: http://ir.nusta.edu.ua/jspui/bitstream/doc/1243/1/1311_IR.pdf
8. Рядінська В.О. Доцільність прогресивного оподаткування доходів фізичних осіб / В.О. Рядінська // Наука і правоохорона. № 3 (21), 2013. URL: http://naukaipravoohorona.com/index_html_files/33_Riadinska.pdf
9. Гега П.Т., Доля Л.М. Основи податкового права: навч. посібник. URL: <http://uristinfo.net/nalogovoe-pravo/242-osnovi-podatkovogo-prava-gega-pt-dolja-lm.html>
10. Individual income tax rates / KPMG. URL: <https://home.kpmg.com/xx/en/home/services/tax/tax-tools-and-resources/tax-rates-online/individual-income-tax-rates-table.html>
11. Белолипецкий А.А., Горелик В.А. Экономико-математические методы. Москва, 2010. 362 с.
12. Teslya A.B., Senichenkov Y.B. Social Investments of Russian Business: Problems and Prospects. *Mathematical Models and Methods in Applied Sciences: Proceedings of the 2014 International Conference on Economics and Applied Statistics (EAS '14)*, St. Petersburg, Russia. Greece, WSEAS. 2014. P. 382–388.

REFERENCES:

1. Eric M. Zolt, Richard M. Bird. Redistribution Via Taxation: The Limited Role Of The Personal Income Tax In Developing Countries. *UCLA Law Review*, Vol. 52, 2005. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=804704
2. Dohody gosbudjeta Ukrainy. Stavki, indeksy, tariffy [Revenues of the state budget of Ukraine. Rates, indices, tariffs]. URL: www.index.minfin.com.ua (in Russian)
3. World Economic Outlook Database-April 2017. URL: <http://www.imf.org>
4. Derjavna slujba statystyky Ukrayiny [The state service of statistics of Ukraine] URL: www.ukrstat.gov.ua (in Ukrainian)
5. Jebchuk L.L. Podatok z dohodiv fizichnih osib: zarubijniy dosvid ta vitchiznyana praktyka [Income tax: foreign experience and domestic practice]. URL: http://chtei-knteu.cv.ua/herald/content/download/archive/2012/v3/NV-2012-v3_49.pdf (in Ukrainian)
6. Podatkoviy kodeks Ukrayiny № 2755-XVII [Tax Code of Ukraine]. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17.org> (in Ukrainian)
7. Shvabiy K.I. (2013) Prioritety reformuvannya podatku na dohody fizichnih osib u suchasnihi umovah [The priorities of the reform of the tax on personal incomes in modern conditions]. Collection of scientific works of the Irpin Finance and Law Academy (economics, law), vol. 2, pp. 50-54 (in Ukrainian)

8. Radins'ka V.O. (2013) Dotsil'nist' progresivnogo opodatkovannya dohodiv fizichnih osib [The expediency of the progressive taxation of incomes of individuals]. Science and law enforcement, vol. 3, no. 21, pp. 196-201 (in Ukrainian)
9. Gega P.T., Dolya L.M. Osnovy podatkovogo prava: navchal'niy posibnik [The basis of the law: Tutorial]. URL: <http://uristinfo.net/nalogovoe-pravo/242-osnovi-podatkovogo-prava-gega-pt-dolja-lm.html> (in Ukrainian)
10. Individual income tax rates / KPMG. URL: <https://home.kpmg.com/xx/en/home/services/tax/tax-tools-and-resources/tax-rates-online/individual-income-tax-rates-table.html>
11. Belolipetskiy A.A., Gorelik V.A. (2010) Ekonomiko-matematicheskie metody [Economic and mathematical methods]. Moscow (in Russian)
12. Teslya A.B., Senichenkov Y.B. Social Investments of Russian Business: Problems and Prospects. Mathematical Models and Methods in Applied Sciences: Proceedings of the 2014 International Conference on Economics and Applied Statistics (EAS '14), St. Petersburg, Russia. Greece, WSEAS. 2014. P. 382–388.